

МЕТОД ПРОФАЙЛІНГУ У ПРАКТИЦІ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. СТАНОВЛЕННЯ ПРОФАЙЛІНГУ ЯК МЕТОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ДАНИХ ПРО ОСОБУ НЕВІДОМОГО ЗЛОЧИНЦЯ.....	5
1.1. Історія виникнення профайлінгу.....	5
1.2. Види профайлінгу	8
1.3. Значення кримінального аналізу	10
РОЗДІЛ 2 . КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОФАЙЛІНГ	14
2.1. Структура та джерела	14
2.2. Напрямки використання кримінального профайлінгу.....	18
РОЗДІЛ 3. ІНСТИТУЦІЙНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОФАЙЛІНГУ В УКРАЇНІ.....	21
3.1. Сучасний стан аналізу і систематизації даних.....	21
3.2. Управління кримінального аналізу	23
3.3. Переваги впровадження профайлінгу в Україні.....	25
ВИСНОВКИ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	29
ДОДАТКИ.....	31

ВСТУП

Сучасний світ неможливо уявити без заходів забезпечення безпеки та вжиття заходів протидії небезпечним ситуаціям, адже на ряду з глобалізацією суспільства існує безліч загроз, в тому числі транснаціональних та міжнародних. Криміногенні загрози є одним із факторів ризику настання небезпеки, які включають в себе злочинність як явище та вчинення самих злочинів, що в свою чергу потребує впровадження дієвих методів боротьби з ними.

На даному етапі розвитку суспільства застосування методів, які дозволяють аналізувати та систематизувати наявні знання науки, є досить поширеною практикою. Криміналістика не є виключенням, адже наукові знання, положення та розробки мають з користю використовуватись в практиці. Саме цьому має сприяти введення методу профайлінгу.

Профайлінг (англ. «profile» - профіль) - це поняття, що означає сукупність психологічних методів і методик оцінки та прогнозування поведінки людини на основі аналізу найбільш інформативних індивідуальних ознак, характеристик зовнішності, вербальної та невербальної поведінки [5].

Спершу профайлінг активно застосовувався спецслужбами провідних країн світу для розкриття серійних злочинів насильницького характеру, попередження терористичних актів на авіатранспорті, виявлення причетності тієї чи іншої особи до терористичних, шахрайських і інших злочинних діянь.

На сьогодні сфери застосування технологій профайлінгу вийшли далеко за межі діяльності національних спецслужб. Профайлінг є ефективним інструментом оцінки достовірності інформації при кадрових перевірках, службових розслідуваннях, різних заходах в рамках кримінального та цивільного судочинства. Перспективними вважаються такі області застосування профайлінгу, як забезпечення безпеки підприємств і окремих заходів, супровід банківської, страхової, аудиторської, договірної діяльності, політичний консалтинг, що відповідно призводить до виділення цілої класифікації видів профайлінгу.

Актуальність теми полягає в тому, що профайлінг як метод оцінки та прогнозування поведінки людини на основі аналізу найбільш інформативних ознак, в тому числі й характеристик зовнішності і поведінки, є досить поширеним у світі на сьогодні. Адже за допомогою нього можливо відшукати особу, яка скоїла злочин, на основі так званого «психопасторту», що дозволяє скоротити список підозрюваних осіб, які наявні на момент розслідування злочину, та безпосередньо попередити скоєння нових злочинів цією або іншими особами. Так само це стосується виявлення ризиків, загроз на окремому підприємстві, транспорті, в місцях великого скупчення людей або в інших закладах та установах, що в свою чергу робить даний метод важливим з точки зору забезпечення безпеки.

Методологічними основами профайлінгу є дослідження Г. Гросу, Д. Брассела, Д. Дугласа, П. Екмана, В. Фризена, К. Шерера, М. Цукермана, Б. Де Пауло, В. А. Лабунської, О. Фрайя та інших.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що складаються у процесі боротьби зі злочинністю.

Предметом дослідження є застосування методу профайлінгу у практиці боротьби зі злочинністю.

Метою даного дослідження є вивчення методу профайлінгу, визначення його значення та завдань в системі інформаційного забезпечення.

Завданням даного дослідження є розкрити, проаналізувати та дослідити історичний розвиток, завдання, значення методу профайлінгу, а також з'ясувати сучасний стан впровадження профайлінгу в Україні.

Методи дослідження. В процесі роботи використовувались такі методи наукового дослідження, як: порівняльно-правовий, формально-догматичний, системно-структурний, аналізу і синтезу та інші.

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1. СТАНОВЛЕННЯ ПРОФАЙЛІНГУ ЯК МЕТОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ДАНИХ ПРО ОСОБУ НЕВІДОМОГО ЗЛОЧИНЦЯ

1.1. Історія виникнення профайлінгу

Ідея профілювання людей і вивчення вербального та невербального прояву їх поведінки існує вже не одне тисячоліття і реалізується відповідно до світогляду і основних тенденцій тієї чи іншої епохи.

У донауковий період фізіогноміка була своєрідним замінником профайлінгу і ще в XVII-XIX століттях була дуже популярна в Європі. Однак той профайлінг, який є зараз, з'явився в XIX столітті на стику психіатрії та криміналістики.

Починаючи з XVIII століття криміналісти по їх методам роботи складали психологічні портрети злочинців. Одним з перших британський хірург Томас Бонд зробив спробу складання психологічного портрета щодо встановлення особи серійного вбивці і маніяка Джека-Різника в 1888 р.

Виявлення конкретних характеристик людини дозволило істотно звужити коло потенційних підозрюваних. Маючи такі знання свого часу італійський кримінолог Чезаре Ломброзо склав концепцію, згідно з якою злочинний тип поведінки визначається вродженими особливостями [13, с. 60]. Він визначав, що знаючи прояви таких вроджених особливостей, можна безпомилково виявити потенційний кримінальний елемент в натовпі людей. Ця концепція є досить неоднозначною, адже зводиться виключно до зовнішнього вигляду особи, а саме будови черепа, що в свою чергу породжує сумніви у її доцільності.

Власну систему розробив теоретик криміналіст Г. Гросс. Вона дозволяла на базі вивчення одиничного злочинного діяння виявити і особливості особистості людини, і соціальні обставини, які підштовхнули його на порушення закону. Складання психологічного портрета злочинця різними способами, в тому числі по слідах на місці злочину, стало перетворюватися в самостійну науку, підгалузь криміналістики.

У 50-х роках ХХ ст. відбувся перший досвід використання психологічного профайлінгу як криміналістичного засоби пошуку невідомого злочинця. Даний метод вперше був описаний американським психологом Джеймсом Брасселом (1968 г.) в якості одного з способів попереднього розслідування. У Нью-Йорку в другій половині 1950-х - 1960-х роках були здійснені численні злочини, пов'язані з діяльністю «Божевільного Бомбителя»: в різних районах міста було зафіксовано більше 30 вибухів. Невідомий злочинець влаштував їх на Пенсільванському вокзалі, Великому Центральному вокзалі, і в Радіо-сіті мюзик-холі. Тобто в місцях, для яких характерне значне скупчення людей, що істотно підвищувало суспільну небезпеку вчинених злочинів.

Поліція звернулася за допомогою до психіатра з Грінвіч-Віллідж доктору Джеймсу Брасселу. Він прийшов до висновку, що злочинець страждав параноєю, ненавидів батька, відчував маніакальну любов до матері і жив в Коннектикуті, проаналізувавши надані в його розпорядження фотознімки місць вибухів і листи, надіслані терористом в газети. Брассел заявив, що слід шукати людину звичайної статури, який народився за межами США (у Східній Європі), середніх років (десь між 40 і 50 роками), католика, що проживає з братом або сестрою (з сестрою або незаміжньою тіткою), неодруженого, і на якому під час арешту, ймовірно, буде двобортний піджак, застебнутий на всі гудзики. Уявлялося досить ймовірним, виходячи з посилань в деяких листах, що розшукуваний є або був в минулому одним з обурених співробітників «Консолидейтед Едісон» - компанії, що забезпечує міське енергопостачання.

Незабаром був заарештований Джордж Метескі (Жорж Метесскій), причому по опису, запропонованому Брасселом: людина середнього віку (50 років), що народився за кордоном (слов'янин), католик, неодружений, що живе зі своїми двома незаміжніми сестрами (єдина розбіжність з складеним портретом) в Коннектикуті і що найдивніше, одягнений в двобортний піджак, застебнутий на всі гудзики.

На питання поліцейських Джеймс Брассел відповів, що будь-який психіатр зазвичай вивчає особливості особистості. Намагається передбачити,

яким чином дана людина може відреагувати на конкретні обставини. У справі «бомбителів» доктор Брассел просто пройшов шлях в зворотному напрямку, намагаючись описати особистість злочинця по індивідуальним рисам його діяння [17].

Це був перший описаний в літературі випадок, який здобув широку публічну розголосу застосування фахівцем в розшукових цілях психологічного портрета злочинця.

У 1974 році професор американської академії ФБР Джон Дуглас створив відділ , який розробляє питання профайлінгу, і очолив напрямок досліджень в області особистісно-злочинного профілювання. Саме тоді технологія стала входити в практику, вперше з'явився термін «профайлер».

Ідеї ФБР швидко перейняли в Ізраїлі, де в той момент були дуже актуальні питання суспільної і транспортної безпеки. Авіакомпанія «Ель-Аль» впровадила власну версію профайлінгу – авіаційного. Група пройшла спеціальну підготовку, почала проводити опитування пасажирів в аеропортах, задаючи їм прості запитання, або «скрипти» питань для визначення нетипової поведінки пасажирів [5, с. 133].

Уже пізніше, в 1980-х, американський психолог Пол Екман вивів на арену власну методику, яка дозволяла оперативним службам визначати по міміці дійсний психологічний стан людини. Її перевагою стала можливість дистанційного застосування. Одночасно з цим в 1984 році дана методика була адаптована під свою модель і впроваджена авіакомпанією ICTS. В подальшому вона стала застосовуватися службами безпеки в США і багатьох країнах Європи.

Саме з моменту розголосу та набуття цим методом популярності правоохоронні органи, спецслужби в різних країнах почали проявляти значну зацікавленість в цих розробках та впровадженні їх у своїй діяльності.

Отже, становлення методу профайлінгу пройшло через тернистий шлях визнання та вдосконалення. Завдяки чому наразі ми маємо знання, які допомагають забезпечити безпеку шляхом попередження правопорушень,

виявлення злочинців чи інших підозрілих осіб, які можуть вчинити суспільно небезпечне діяння, виявлення потенційних загроз та ризиків та ін.

1.2. Види профайлінгу

Виділення видів профайлінгу зумовлене поширеністю даного методу в усіх сферах життя, тому профайлінг поділяють на такі види [8, с. 328]:

1. Кримінальний. Його основним завданням є підготовка психологічного портрета (опису базових рис характеру, типу особистості, можливих психічних відхилень) людини, підозрюваної у скоєнні серії злочинів. Фахівці кримінального профайлінга використовують знання з криміналістики, психіатрії та клінічної психології [18].

Так, в свою чергу С.Г. Дзиконська, запропонувала таку систематизацію кримінального профайлінгу: 1) профілактичний – встановлення та аналіз інформації щодо осіб з метою ранньої профілактики їх злочинної поведінки; 2) прогностичний – це оцінка мотиваційної сторони особистості та прогнозування поведінки особи на підставі аналізу найбільш інформативних особистісних ознак; 3) типологічний – віднесення особи за рядом невербальних ознак до безпечного або небезпечного типу залежно від соціального оточення і контексту розслідування; 4) оперативно-розшуковий – складання пошукового психологічного портрета (профілю) невідомої особи за слідами на місці вчинення злочину; 5) судово-слідчий профайлінг: – неінструментальна детекція брехні – оцінка достовірності інформації, що повідомляється людиною за її невербальною поведінкою; – тактичний – побудова слідчої стратегії на підставі побудованого профілю особистості; 6) віктимологічний профайлінг – це складання портрету жертви, або потенційної жертви [16, с. 184].

2. Профайлінг в сфері інформаційної безпеки аналізує кадрові ризики і загрози виходу комерційно важливої інформації за периметр компанії, а також вивчає лояльність співробітників компанії до встановленого режиму політики інформаційної безпеки [18].

3. Антитерористичний – використовується для запобігання терористичних загроз, захоплення заручників, особливо в місцях масового скупчення людей.

Фахівці в області антитерористичного профайлінгу моніторять ситуацію в ході масових заходів, виявляючи і нейтралізуючи потенційно небезпечних учасників [18].

4. Авіаційний – дозволяє забезпечити безпеку авіаперельотів для громадян. Для цього фахівцями з профайлінгу розроблені алгоритми спостереження, огляду і опитування для осіб, які проходять огляд перед вильотом. Це дозволяє виявити потенційно небезпечних пасажирів і виключити потрапляння на борт заборонених до перевезення речовин [18].

5. Науково-дослідний профайлінг – швидко розвивається науковий напрям, який постійно доповнюється сучасними науковими теоріями і фактами. Велика кількість досліджень присвячено технологіям зчитування емоцій і дистанційної детекції брехні. Завдяки цьому, сьогодні інструменти профайлінгу використовуються не тільки співробітниками спецслужб, але і департаментами безпеки комерційних організацій [18].

6. Типологічний – основним завданням цього виду профайлінгу є створення практичних психотипологій, необхідних для швидкого визначення типу людини і його основних особистісних якостей і, ґрунтуючись на цьому, створити найбільш ймовірні поведінкові моделі його дій у ситуаціях, що цікавлять слідство [18].

7. Психотехнологічний. Такий вид профайлінгу використовують фахівці, які застосовують методи НЛП (нейролінгвістичного програмування) для розуміння основних нерациональних переконань людини, її індивідуальних особливостей у професійному, сімейному та соціальному житті. Також психотехнологічний профайлінг розробляє способи корекції цих особливостей і створення необхідних нових переконань і стратегій взаємодії [18].

8. Транспортний профайлінг відповідає за безпеку об'єктів транспортної інфраструктури, профілактика протиправних діянь пасажирів і обслуговуючого персоналу поїздів, автобусів, а також в зонах вокзалів, перонів, стоянок автотранспорту [18].

9. Готельний профайлінг вивчає особливості міжкультурної та

міжетнічної комунікації і сприйняття, а також особливості суб'єктивного сприйняття сервісу і гостинності різними народами і культурами [18].

10. Бізнес-профайлінг застосовує методики і технології профайлінгу в повсякденних бізнес-комунікаціях і переговорах для задач оперативної психодіагностики партнера по переговорах і більш швидкого і якісного пошуку спільного інтересу і бізнес-переваг, при цьому технології без інструментальної детекції брехні дозволяють достовірно визначити щирість декларованих намірів партнерів і забезпечити прозорість переговорів і взаємодії [18].

11. Кадровий профайлінг застосовується в ході підбору та роботи з персоналом HR-менеджерами, які за допомогою профайлінгу можуть проводити не тільки первинну оцінку кандидатів, а й розуміти індивідуальні та професійні особливості співробітників для більш повноцінної їх реалізації в рамках HR-стратегії компанії [18].

12. Банківський профайлінг створює технології банківської оцінки ризиків. Застосовується для зниження ризиків втрати при кредитуванні громадян і юридичних осіб. Банківський профайлінг базується на аудиті та бізнес-методикою. Співробітник, що володіє навичками профайлінгу, прораховує ризики неповернення кредитних коштів при подачі заявки або після співбесіди з передбачуваним позичальником [18].

13. Страховий профайлінг сприяє виявленню шахраїв і дозволяє викривати схеми, спрямовані на отримання незаконної вигоди на момент звернення в страхову компанію або при настанні страхового випадку [18].

Таким чином види профайлінгу не є вичерпними, адже кожна сфера життя може впровадити даний метод задля покращення роботи та запобіганню негативним явищам.

1.3.Значення кримінального аналізу

Вчені та практики сходяться на тому, що однією із сучасних технологій, що дозволяють з високим ступенем ймовірності виявляти осіб, схильних до вчинення протиправних діянь, є профайлінг. У практиці боротьби зі злочинністю досить часто поняття «профайлінг» та «кримінальний аналіз»

вживаються як синонімічні. Це новий напрямок у психологічній науці, що з'явився відносно нещодавно і дозволяє розшифровувати невербальні компоненти, що використовуються в міжособистісному спілкуванні. Практика застосування методу профайлінга за кордоном довела, що він дозволяє зробити досить точне припущення про потенційну небезпеку суб'єкта і може бути використаний в місцях масового скупчення людей для превентивних заходів щодо попередження тероризму та інших суспільно небезпечних дій.

Враховуючи той факт, що криміналістику цікавить саме кримінальний профайлінг з позиції опису базових рис характеру, типу особистості, можливих психічних відхилень людини, підозрюваного в скоєнні серії злочинів, слід наголосити на її важливості.

Кримінальний профайлінг використовують як технологію запобігання протиправним діям за допомогою виявлення потенційно небезпечних осіб і ситуацій, які в свою чергу допомагають співробітникам правоохоронних органів, а також іншим органам та окремим підприємствам у сфері забезпечення безпеки, наприклад на повітряному транспорті. Він дозволяє більш ретельно спостерігати і об'єктивно аналізувати навколишнє оточення, поведінку людей, виявляти підозрілі ознаки і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, що в свою чергу дозволяє розробити методики оцінки та ефективні і нестандартні способи вирішення потенційних проблем, не врахування яких може спричинити трагічні результати.

Застосування методів профайлінгу в сукупності з психотерапевтичними і характерологічними знаннями на практиці дають високі результати. Практичне значення кримінального аналізу полягає в можливості ймовірного прогнозування протиправного акта і його своєчасної профілактики в формі дій на випередження. Інтуїтивне і образне осягнення дійсності є його незамінним елементом. Внутрішній стан людини по-справжньому точно передають лише образні метафори.

Здатність «прораховувати» за зовнішніми проявами людини його психічні стани і наміри, виявляти неузгодженість в комунікативних діях є

найважливішою умовою досягнення цілей професійної взаємодії в умовах виконання завдань безпеки на той чи інший об'єкт [14, с. 115].

Організація ФБР є однією зі слідчих груп, яка по праву не бажає оприлюднювати точні цифри про успіхи і невдачі профілів, які вони представляють, зокрема що допомогло б визначитися з питанням про значення даного методу. За даними «Ressler & Shachtman» показник точності розроблених профілів сягав близько 80% [21, с.6].

Так, «Pinizzotto» зазначив, що з 192 запитів на кримінальні профілі тільки 17% були використані для того щоб розпізнати підозрюваного. Більш того, 77% респондентів повідомили, що профіль допоміг їм сфокусувати своє розслідування.

На даний момент деякі дослідники вважають, що неможливо зрозуміти, наскільки ефективним є профілізація злочинності. Це в основному тому, що воно ґрунтується на дуже великому припущенні. Наприклад, при профілювання характеристик людини профілювальник передбачає, що поведінка на місці злочину, є результатом особистісної характеристики, а не визначаються ситуацією. У недавніх дослідженнях одним із завдань дослідників кримінального профілювання є визначення їхньої поведінки. Як правило, типи характеристик, описані в кримінальному профілі, є демографічними. Тому в таких ситуаціях профілювальник передбачає зв'язок між поведінкою і демографічними характеристиками.

Однак деякі дослідники поставили під сумнів, чи буде кримінальна демографічна характеристика впливати на їх поведінку, і вважають за необхідне виключити її з кримінального профілю. Замість цього, вказувати цілі, емоції і минулий досвід людини, як фактори які впливають на його поведінку в ситуації. Кримінальні профілі визначають, як злочинець буде сприймати ситуації або виводять його ймовірний минулий досвід, що є більш обґрунтованим, ніж ті, які припускають демографічні характеристики.

Таким чином, не дивлячись на розбіжності в точках зору щодо значення та ролі можна зробити висновок про те що кримінальний аналіз є важливим в

умовах розвинутої організованої злочинності та незамінним елементом системи інформаційного забезпечення. Кримінальний аналіз відіграє важливу роль на тактичному та оперативному рівнях управління. Крім того, завдяки аналізу досягається своєчасне реагування на наявні загрози та придушення їх на початкових стадіях, що в свою чергу говорить про його вагоме значення на сьогоднішній день.

РОЗДІЛ 2 . КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОФАЙЛІНГ

2.1. Структура та джерела

Профайлінг – це система соціально-психологічних методик з діагностики особистісних особливостей, приховуваних мотивів і оцінки інформації, що повідомляється, заснованих на оцінці невербальної, вербальної та субвербальної поведінки об'єкта, з прогнозування сценаріїв розвитку ситуацій, відносин, вчинків, моделей поведінки та спілкування людини [1, с. 157]. У свою чергу кримінальний профайлінг полягає в підготовці психологічного портрету (опис базових рис характеру, типу особистості, можливих психічних відхилень) людини, підозрюваного в скоєнні серії злочинів.

Структура кримінального профайлінгу складається з таких рівнів аналізу [11]:

1. Оперативний - це робота за кримінальними провадженнями відносно конкретних осіб, злочинних угруповань, з метою перевірки гіпотез щодо їх ймовірної злочинної діяльності, встановлення зв'язків, структури злочинних груп, ролі їх окремих учасників, у тому числі їх соціального та економічного статусу, а використанням аналізу телефонних трафіків, транзакцій, потоків та маршрутів географічного переміщення об'єктів тощо. Складається з аналізу зв'язків, телефонних дзвінків, маршрутів, подій, порівняльний аналіз справи та аналіз потоків. Має важливе значення для оперативно розшукової діяльності. [20, с. 237].

2. Тактичний - аналіз криміногенної ситуації на конкретній території за невеликий проміжок часу, за певним видом злочину чи протиправної діяльності певної групи тощо. Включає в себе встановлення місць концентрації вчинення злочинів, профілю підозрюваного та потерпілого, тенденцій злочинності, а також прийняття рішення щодо розподілу сил і засобів та проведення оперативного аналізу [20, с. 237].

3. Стратегічний - аналіз інформації, спрямований на виявлення тенденцій, закономірностей, прогнозування розвитку за великий період часу. Під час

проведення стратегічного аналізу визначають ризики розвитку криміногенної ситуації та стратегічні управлінські рішення [20, с. 237].

Стратегічний аналіз визначає слабкі місця та загрози, стратегічні переваги та потенціал об'єкта дослідження, які при певному поєднанні з іншими факторами внутрішнього та зовнішнього середовища формують альтернативні напрями дій, які сприяють досягненню стратегічних цілей. Стратегічний аналіз спрямований на майбутнє, адже розробки стратегічних управлінських рішень та опрацювання концепцій у сфері боротьби зі злочинністю в подальшому допомагають при плануванні роботи. Стратегічний кримінальний аналіз здійснюється за трьома напрямками: аналіз злочинності, аналіз загального профілю злочинця, аналіз методів ведення справ [20, с. 238].

Для того, щоб скласти психологічний портрет, необхідна інформація, яку збирають з різних ресурсів та джерел. Зазвичай криміналістику цікавить сліди (матеріальні та ідеальні), які є важливим джерелом криміналістичної інформації. Саме завдяки матеріальним та ідеальним слідам можливо розкрити злочин, адже вони в своїй сукупності дозволяють визначити картину вчинення злочину. Складання психологічного портрету людини не є виключенням, адже на основі матеріальних та ідеальних слідів доходять до висновку про характер дій, поведінку особи, притаманні їй ознаки, що дозволяють виокремити її від інших людей.

Інформацію для психологічного профілю збирають з таких джерел:

1. Безпосередньо з вивчення події при огляді місця злочину якщо це можливо, якщо такої змоги немає то джерелом слугують кольорові фотокартки огляду місця події. Масштабні фотознімки всіх існуючих ран та тілі жертв, зроблені відповідно до теоретичних положень криміналістики враховуючи прийоми і методи судово-оперативної фотографії. Підлягають вивченню та аналізу весь спектр інформації, яка була отримана в результаті оперативних дій на місці події та враховуючи прилеглу територію. Завдяки наявним фотознімкам, схемам місцевості, планам, картам обробка інформації є набагато змістовною, що дозволяє робити аналіз з більшою точністю. При аналізі

інформації слід акцентувати увагу на деталях кожного фотознімку враховуючи зовнішність жертви, характер поранень, положення жертви, адже завдяки вивченню цієї інформації встановлюється зв'язок об'єктів майбутніх злочинів.

Слід враховувати і той факт, що правоохоронні органи не завжди проводять огляд місця події в повному обсязі та фіксують всі деталі події. В такому випадку варто провести повторний огляд, а якщо неможливо, то виходити із наявної інформації, але мати на увазі можливу похибку.

Необхідно мати окрім орієнтуючих та оглядових знімків також вузлові та детальні, адже вони дають змогу ретельніше вивчити особливості вчинення певною особою злочину. Панорамна фотозйомка допоможе в подальшому у відтворенні скоєного. Бажано мати достатню кількість фотознімків які фіксують важливу слідові картину, адже деякі з них будуть втрачені у зв'язку з природними умовами чи людським фактором.

Повна фіксація місця злочину запорука правильно складеного психологічного профілю злочинця.

2. Також включається інформація про огляд трупа, яким може здійснюватися одночасно з оглядом місця події, житла чи іншого володіння особи. Після огляду труп підлягає обов'язковому направленню для проведення судово-медичної експертизи для встановлення причини смерті [12]. Матеріали судово-медичної експертизи трупа впливають на формування психологічного профілю. Завдяки результатам цієї експертизи можливо визначити яким знаряддям, з якою силою та поступовістю нанесення пошкоджень. Виявлені пошкодження дають змогу встановити душевний стан злочинця в момент скоєння злочину. Що стосується знаряддя, то точна відповідь на питання : «яке саме знаряддя було застосоване?», дає змогу встановити який вид знаряддя переважає в даній особи, що в подальшому буде ідентифікувати, як особлива характеристика даної особи. Крім того характер пошкоджень може свідчити про існування зв'язку чи відносин між жертвою та вбивцею.

3. Необхідною складовою є інформація про особу жертви включаючи в себе документи що посвідчують особу, інформацію про освіту,

працевлаштування, сімейний стан. Встановлення подій що передували смерті мають вагоме значення для визначення наскільки ретельно злочинець вибирає своїх жертв та його ступінь обізнаності про неї.

Встановлення та вивчення жертви при складанні психологічного профілю відіграє безпосередньо таке саме значення як і злочинця. Визначення психологічного профілю жертви включає в себе наявність таких даних: вік; стать; соціальний статус; сімейний стан; інтелектуальні здібності; відносити в колективі на роботі/навчанні так і в місці проживання; особливості зовнішності включаючи одяг як на місці злочину, так і в повсякденному житті; особливості характеру та звичок(вживання алкоголю чи паління); характеристика місця проживання; захоплення особи; унікальність фізичного та психічного здоров'я; наявність друзів та ворогів, але слід враховувати, що дана інформація може бути розширена.

4. Одним з найбільш важливих джерел інформації для побудови профілю є повідомлення жертви або свідків про злочин [21, с. 8]. У деяких видах злочинів повідомлення жертви неможливе, наприклад, в разі вбивства. У таких випадках використовується посмертні записки, ескізи місця злочину і звіти про інших жертв. Показання свідків є беззаперечно інформативним джерелом, яке допомагає при складанні психологічного профілю. Адже отримана інформація при співставленні з наявними даними дають повну картину злочину, що дозволяє більш точно охарактеризувати ймовірного злочинця.

Таким чином, за допомогою відомостей отриманих оперативними співробітниками при огляді місця події, включаючи: встановленні показання свідків, визначення характеру пошкоджень на тілі жертви, а також яким чином вони були нанесені, інформації про час та точне місце події дає можливість відтворити послідовність дій злочинця. Що в подальшому дозволить передбачити скоєння злочину, а також дозволить розробити достовірний психологічний портрет злочинця. Так, наприклад відтворення механізму скоєного злочину дає можливість визначити психологічний стан злочинця, крім того зробити припущення про його інтелектуальні здібності та особливості

характеру. Поведінка після скоєння злочину має незаперечне значення для визначення профілю та дозволяє відшукати відповідь на такі питання: «Чому сталося власне це діяння?», «Які саме події відбувались в той момент?». Що в подальшому допоможе визначитись з характерними для цієї особи способами вчинення злочину та особливостями її поведінки.

На основі цієї інформації складається психологічний профіль людини, який дозволяє звужити коло осіб які могли би скоїти певний злочин. Слід враховувати те, що профіль дає зальне уявлення особи, не ідентифікуючи її прізвища чи імені. Отриманні відомості в ході аналізу інформації застосовується до певної вибірки людей, які мають подібні ознаки.

2.2. Напрямки використання кримінального профайлінгу

Для більш змістовного розуміння кримінального профайлінгу необхідно розглянути напрямки його застосування. Так, виділяють такі напрямки кримінального аналізу в діяльності з розкриття і розслідування злочинів:

1. Складання психолого-криміналістичного портрета злочинця. В загальному розумінні психологічний портрет являє собою систематизований, складений за певною схемою перелік кримінально важливої психологічної інформації стосовно особистості злочинця. Так, ще Ганс Гросс в 1895 р. зазначив про необхідність складання психологічного портрета злочинця та про його вагоме значення. Психолого-криміналістичний портрет в першу чергу є одним з пошукових засобів невідомого злочинця і може бути успішно використаний слідчим і оперативними підрозділами для його розшуку, тобто при розкритті та розслідуванні неочевидних злочинів. Крім цього, психолого-криміналістичний портрет є основою тактики проведення будь-якого оперативно-розшукового заходу, слідчої дії, застосування інших засобів перевірки слідчих і оперативних версій [10].

2. Використання методу «географічної профілізації». Даний метод полягає у визначенні місця перебування злочинця. Суть методу полягає в тому, щоб виявити системність у скоєнні злочинів у певних місцях. Так у своїх дослідженнях Р. Є. Своуп представив кілька криміналістичних теорій, за

допомогою яких можна визначити вибір місця злочину: 1) теорія можливостей, яка передбачає наявність привабливої мети і її доступність (легкість доступу, видимість і відсутність достатньої охорони); 2) теорія рутинної діяльності, що передбачає вивчення ймовірності схожості потенційного злочинця і підходящої жертви за відсутності стримуючих моментів; 3) теорія когнітивного уявлення про простір, заснована на постулаті про те, що більшість злочинців не скоюють злочини в місцях, які їм погано відомі. Метод географічної профілізації є ефективним засобом виявлення мети злочинця і слідів його злочинної діяльності. Наприклад, при розслідуванні справи «Камчатського Чикатило», що здійснював вбивства, пов'язані зі зґвалтуваннями, в період 2009-2014 рр. Д.А. Кирюхін, об'єднавши методи психологічного портретування і географічного профайлінга, зміг визначити місця поховання трупів всіх жертв злочинця, які раніше вважалися зниклими без весті. Використання географічного профайлінга може бути застосовано і до розшуку безвісти зниклих осіб.

3. Використання прийомів верифікації при проведенні слідчих дій та здійсненні оперативно-розшукових заходів. Верифікація являє собою сукупність методів, прийомів і способів оцінки достовірності показань на основі знань про психологію особистості, вербальних і невербальних комунікаціях, оцінки індивідуальних ознак людини. Виходячи зі специфіки цілей верифікації, даний метод знаходить своє застосування при здійсненні проведенні допиту, обшуку, слідчого експерименту шляхом відтворення дій. В основі верифікації лежить методика візуальної психодіагностики, що полягає в спостереженні за реакціями співрозмовника і проведенні їх аналізу в залежності від конкретної ситуації і характеристик особистості в процесі спілкування. Великий інтерес для психодіагностики показань представляють саме невербальні засоби спілкування, оскільки їх важче контролювати. Невербальні засоби спілкування мимовільні, в більшості випадків не залежать від волі людини і саме тому вимагають пильної уваги при проведенні слідчих і процесуальних дій, оперативно-розшукових заходів, будучи одним з джерел достовірної інформації [2, с. 268]. Пол Екман зазначає, що має здійснюватися

правильна інтерпретація цих ознак, оскільки невідповідність емоцій ситуації не завжди очевидно пов'язано з предметом обговорення [3, с. 205].

4. Модернізація інформаційних систем органів внутрішніх справ. Створення єдиної інформаційної бази є одним із пріоритетних напрямків використання психолого-криміналістичного портрета особи, яка вчинила злочин. До якої входили б відомості про психолого-криміналістичні портрети осіб, що піддавалися кримінальному переслідуванню. Складання психолого-криміналістичного портрета підозрюваних (обвинувачених) у процесі розслідування кримінального провадження і введення цих даних в автоматизовані інформаційні системи дозволять ефективно використовувати отримані відомості в разі повторного притягнення цих осіб до кримінальної відповідальності. Фіксація поведінкових і психологічних характеристик злочинців дозволить розширити можливості співробітників правоохоронних органів у процесі розкриття і розслідування злочинів, але й допоможе в здійсненні превентивної функції правоохоронної системи та інші.

Отже, напрямки використання кримінального профайлінгу є невичерпними, адже інформаційний та технологічний розвиток зумовлює їх подальше вдосконалення, що дозволяє вивчати дане питання і надалі.

РОЗДІЛ 3. ІНСТИТУЦІЙНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОФАЙЛІНГУ В УКРАЇНІ

3.1. Сучасний стан аналізу і систематизації даних

Розвиток інформаційних технологій вимагає застосування нових тенденцій в практиці. Тому наразі складно уявити роботу будь-якого з підрозділів Національної поліції України без інформаційної підтримки та інформаційного забезпечення, накопичення та систематизації інформації в базах даних. Відповідно до ЗУ «Про інформацію» від 02.10.1992 р. інформація - це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [6].

В свою чергу інформаційне забезпечення органів поліції – це сукупність методів, заходів, засобів різного характеру, які забезпечують створення та функціонування інформаційних технологій, а також їх ефективне використання для вирішення покладених на поліцію завдань. Інформаційні підсистеми як складові системи інформаційного забезпечення призначені для збирання, накопичення, зберігання та обробки інформації з певних напрямів обліків і орієнтовані на використання в діяльності більшості правоохоронних структур, мають загальний характер і належать до загальновідомчих інформаційних систем. У свою чергу, сучасні інформаційні технології – це сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, обробки, зберігання, розповсюдження, відтворення і використання інформації в інтересах її користувачів [7, с. 396]. Види сучасних інформаційних технологій [7, с. 397]: інформаційна технологія опрацювання даних; інформаційна технологія керування; інформаційна технологія підтримки прийняття рішень; інформаційна технологія експертних систем.

Виходячи з наведеної класифікації видів необхідно наголосити на тому що сучасні інформаційні технології включають в себе більше технічне опрацювання інформації на основі технологічних можливостей, а не проведення аналізу наявних даних з погляду їх змісту.

Як приклад можна навести Єдиний реєстр досудових розслідувань, який був запроваджений в 2016 році і на разі є діючою системою, яка допомагає систематизувати данні щодо окремого провадження, які мають як матеріальне так і процесуальне значення.

Тобто можна говорити про те що технологічне забезпечення систематизації даних на сьогоднішній день є доволі непоганим, адже застосовуються новітні підходи, одним з таких є впровадження електронної систематизації даних, що надає доступ до інформації набагато швидше ніж в друкованому форматі, але в свою чергу потребує доопрацювань.

Крім того слід зазначити, що до 2018 року правоохоронні органи використовували інформаційно-аналітичну діяльність для аналізу інформації. Так, інформаційно-аналітична діяльність характеризується цілеспрямованим пошуком, збором, якісно-змістовним перетворенням інформації, генерацією нового знання і продуктивним використанням його для вироблення ефективних рішень [4]. Тобто аналіз інформації не зводився до пошуку психологічних особливостей особи, складанню його портрету, вивчення особливостей його сімейного та соціального статусу, що в свою чергу допомагало б в пошуку ймовірного злочинця.

Саме тому був запроваджений кримінальний аналіз під яким розуміють мисленнєво-аналітичну діяльність працівників правоохоронних органів, що полягає у перевірці та оцінці інформації, її інтерпретації, встановленні зв'язків між даними, що отримуються у процесі розслідування та мають значення для кримінального провадження, з метою їх використання правоохоронними органами та судом, для подальшого проведення оперативного і стратегічного аналізу.

Треба наголосити на відмінностях кримінального аналізу та інформаційно-аналітичної діяльності яку зазвичай використовували правоохоронні органи в своїй роботі. Так, кримінальний аналіз включає в себе деякі складові інформаційно-аналітичної діяльності це отримання нової, раніше невідомої інформації про події та об'єкти, але в свою чергу включає

інформацію про причинно-наслідкові зв'язки, завдяки отриманій інформації при здійсненні кримінального аналізу можливо прогнозувати ймовірні дії які вчинялися, послідовність цих дій, реальну картину події та відповідно мати повний спектр інформації необхідної для виявлення злочинця. Отже кримінальний аналіз є глибшим пізнанням.

Таким чином можна підвести підсумок що на сьогоднішній день є фундамент для подальшого вдосконалення аналізу та систематизації даних. Адже кожна система не є досконалою та потребує подальшого розвитку.

3.2. Управління кримінального аналізу

Відповідно до Наказу Національної поліції України № 1150 від 07.11.2017 р. «Про затвердження Положення про Управління кримінального аналізу Національної поліції України» було створено Управління кримінального аналізу, яке відповідає за упорядкування та подальший аналіз усієї оперативної інформації.

Слід зазначити, що наразі є досить проблемним питання законодавчого регулювання, адже даний наказ існує, але відсутній як на сайті «zakon.rada.gov.ua» так і на сайті національної поліції. Єдиним наявним джерелом інформації про дане Управління є Концепція впровадження моделі поліцейської діяльності керованої аналітикою «Intelligence Led Policing». Зокрема вона зазначає що кримінальний аналіз – це комплекс методів, які використовуються для збирання, оцінки, аналізу та реалізації інформації при розслідуванні кримінальних правопорушень, а також з метою їх використання у розробленні тактичних та стратегічних засад з протидії злочинності [11].

Управління орієнтоване на роботу в трьох напрямках: оперативний аналіз, тактичний аналіз та стратегічний аналіз. Кожний з цих видів аналізу взаємодіють між собою. Маючи інформацію отриману при оперативному аналізі стає можливим визначення профілю потерпілого щодо певного виду злочину при тактичному аналізі, що в подальшому допомагає при прогнозуванні та плануванні при стратегічному аналізі.

Отримана інформація має систематизуватися та відображатися в таких

аналітичних продуктах [11]:

1. Аналітичний звіт (огляд, довідка) який в свою чергу містить: відібрану інформацію із зовнішніх і внутрішніх джерел; висновки; рекомендації, прогнози; додаткові матеріали, графіки, ілюстрації, схеми;
2. Профіль (досьє) особи, об'єкта, ОЗГ (Максимальна інформація про об'єкт аналізу у відповідності до запиту замовника) ;
3. Інформаційне зведення (Оброблені табличні дані шляхом вибірки їх з баз даних за критеріями ініціатора) ;
4. Витяг інформації (Вибірка інформації з баз даних за критеріями ініціатора).

Крім того Управління в своїй структурі має такі підрозділи: кримінального аналізу ДПКП «102»; кримінального аналізу ПКП «102» регіональних органів; аналітики підрозділів оперативного та превентивного блоків. Кожний з цих підрозділів має свої функції. Зазначу лише функцію ініціювання проведення тренінгів та виготовлення методичної продукції підрозділу Аналітики підрозділів, яка є доречною в світлі відсутності достатнього законодавчого регулювання [11].

Завданнями використання інформаційно-комунікаційних технологій у підрозділах є [9, с. 83]: забезпечення можливості оперативного отримання інформації у повному, систематизованому та зручному для користування вигляді співробітниками для розкриття, розслідування, попередження кримінальних правопорушень і розшуку злочинців; збирання, оброблення та узагальнення оперативної, оперативно-довідкової, аналітичної, статистичної та контрольної інформації для оцінки ситуації та прийняття обґрунтованих оптимальних рішень на всіх рівнях діяльності підрозділів НП України; забезпечення динамічної та ефективної інформаційної взаємодії всіх галузевих служб і підрозділів НП України, інших правоохоронних органів, державних установ, різних груп громадськості, мас-медіа; забезпечення захисту інформації.

Що стосується кадрових питань, то виникає ще одна проблема, адже для цього необхідні спеціальні знання, тобто є потреба в освітній програмі. Так,

Голова Національної поліції С. Князев під час зустрічі з представниками закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку поліцейських зазначив що: «У навчанні майбутніх поліцейських ми повинні рухатися до нової моделі підготовки працівників кримінального блоку [15, с. 18]. У вишах потрібно викладати дисципліну за фахом «кримінальний аналіз». Однак окрім слів наразі немає нічого. Також інформаційне забезпечення потребує в розробці та відповідно введені.

Впровадження кримінального аналізу є непоганим кроком, який допоможе полегшити роботу правоохоронних органів щодо розкриття злочинів та попередження злочинності. Подальше законодавче закріплення діяльності, кадрове врегулювання, а також визначення завдань, повноважень даного Управління сприятиме усуненню існуючих проблем, що виникають наразі.

3.3. Переваги впровадження профайлінгу в Україні

Враховуючи той факт, що в Україні починаючи з 2016 року почав діяти «Центр Українського профайлінга» на базі «Української асоціації не інструментальної детекції брехні», яка в свою чергу заснована в 2011 році, не можна не зупинитися на питанні переваг застосування такого методу [19].

Що стосується «Центру Українського профайлінга» то він переважно зосереджений на наступних напрямках:

- Наукові дослідження ознак і причин неконгруентності поведінки особистості.
- Вивчення та апробація досвіду розвинених країн у сфері застосування профайлінгових технологій.
- Розробка авторських технологій профілювання об'єктів зацікавленості в різних умовах діяльності.
- Впровадження і супровід профайлінгових технологій в організаціях і на підприємствах різної спрямованості і форм власності.
- Проведення навчальних програм з освоєння профайлінгових технологій співробітниками зацікавлених організацій.

Тобто можна зазначити про те що ідеї профілювання, а також його переваги першими в Україні почали впроваджувати приватні організації та компанії, а не правоохоронні органи, як це було в інших зарубіжних країнах.

До головних переваг впровадження профайлінгу в Україні можна віднести:

1. Зміцнення механізмів попередження, виявлення правопорушень, адже попередження в меншій мірі є витратним способом боротьби із злочинністю в тому числі виявлення потенційних загроз.

2. Інформаційне наповнення є більш повним, що дозволяє робити більш точні висновки та прогнози в певній ситуації.

3. Завдяки впровадженню даного методу можливий обмін наявною інформацією про існуючі ризики в державі, які були виявленні як правоохоронними органами, так і приватними структурами. Тобто за даної умови можливе попередження правопорушень на всіх рівнях, а також є застереженням для інших.

4. Налагодження механізмів моніторингу криміногенної ситуації безпосередньо в органах Національної поліції. Яке дозволить якомога ефективніше використовувати наявну інформацію.

5. Внаслідок введення методу профайлінгу можливе застосування обміну інформацією на міжнародному рівні стосовно тенденцій та ризиків які існують. До прикладу обмін інформацією про транснаціональні злочинні організації, адже шкода завдається всім державам в яких вони здійснюють свою діяльність.

Зазначені переваги не є вичерпними, адже метод використовується в усіх сферах суспільного життя, що робить його універсальним засобом.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумок слід зазначити, що профайлінг – це система соціально-психологічних методик з діагностики особистісних особливостей, приховуваних мотивів і оцінки інформації, що повідомляється, заснованих на оцінці невербальної, вербальної та субвербальної поведінки об'єкта, з прогнозування сценаріїв розвитку ситуацій, відносин, вчинків, моделей поведінки та спілкування людини. Становлення методу профайлінгу пройшло через тернистий шлях визнання та вдосконалення. Завдяки чому наразі ми маємо знання, які допомагають забезпечити безпеку шляхом попередження правопорушень, виявлення злочинців чи інших підозрілих осіб, які можуть вчинити суспільно небезпечне діяння, виявлення потенційних загроз та ризиків та ін.

Сфери застосування технологій профайлінгу вийшли далеко за межі діяльності національних спецслужб. Профайлінг є ефективним інструментом оцінки достовірності інформації при кадрових перевірках, службових розслідуваннях, різних заходах в рамках кримінального та цивільного судочинства. На додаток, у зв'язку з розвитком нових галузей відповідно розширюються і види профайлінгу, тому вони є не вичерпними, адже кожна сфера життя може впровадити даний метод задля покращення роботи та запобіганню негативним явищам.

Вагоме значення має кримінальний аналіз в умовах розвинутої організованої злочинності незамінним елементом системи інформаційного забезпечення. Кримінальний аналіз відіграє важливу роль на тактичному та оперативному рівнях управління. Крім того, завдяки аналізу досягається своєчасне реагування на наявні загрози та придушення їх на початкових стадія, що в свою чергу говорить про його незаперечне значення на сьогоднішній день.

На сьогоднішній день в Україні є всі шанси та можливості для того щоб впровадити цей метод. Адже вже існує фундамент для подальшого вдосконалення аналізу та систематизації даних. Слід також враховувати, що кожна система не є досконалою та потребує подальшого розвитку.

Впровадження кримінального аналізу є непоганим кроком, який допоможе полегшити роботу правоохоронних органів щодо розкриття злочинів та попередження злочинності. Разом із тим, існують такі проблеми, які мають бути вирішені найближчим часом: 1) відсутність доступу до спеціального аналітичного програмного забезпечення; 2) немає захищеної мережі для організації обміну інформацією в електронній формі та відповідно єдиної системи для збирання та обробки оперативно-аналітичної інформації; 3) кадрові та освітні питання; 4) нормативне врегулювання та ін.

Кримінальне профілювання іменується Дугласом та Олшкером як злочинне профілювання, яке визначається як розвиток розслідування за допомогою отримання доступної інформації про місце злочину і злочину для складання психосоматичного уявлення відомого злочину. Наприклад, профайлер може спробувати визначити вік, стать або професію злочинця, виходячи з того, як він або вона діяли протягом усього періоду здійснення злочину. Отже, кримінальне профілювання - це обґрунтоване припущення стосовно характеристик злочинця, що будується на основі вивчення його поведінки на місці злочину.

Таким чином впровадження профайлінгу є необхідною умовою розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення та відповідно ефективної роботи всіх механізмів держави, що в комплексі взаємодіють між собою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Акатьев Д.Ю., Савченко В.В. Информационная технология речевого профайлинга научные ведомости. // *Серия Экономика. Информатика*. 2017. № 9(258). Выпуск 42. С. 157–165
2. Бурмистрова Н.С., Бертовский Л.В. Особенности применения криминалистического профайлинга в период сбора релевантной информации в ходе расследования преступления. // *Пробелы в российском законодательстве*. 2018. С.265–272
3. Вереникина Н. А. Профайлинг как средство раскрытия и расследования преступлений. // *Актуальные проблемы российского права. Криминалистика и криминология. Судебная экспертиза*. 2017. № 9 (82). С.203–209
4. Галущенко О.В. Информационно-аналитическая деятельность и коммуникации. // *Известия вузов. северо-кавказский регион. общественные науки*. – 2010. – с. 5–8.
5. Дручек О.В. «Профайлінг як метод забезпечення державної безпеки та громадського порядку: проблеми застосування» // *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 1, том 2, 2018 – С.132 – 136
6. Закон України Про інформацію від 02.10. 1992 № 42 : [Електронний ресурс]. *Режим доступу* : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#n72>
7. Інформаційно-аналітична діяльність: Навч. посіб. / В. М. Варенко. – К.: Університет «Україна», 2014. – 417 с.
8. Корольов В. Застосування профайлінгу на державному кордоні України. // *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 3. С. 327–330.
9. Крижна В.В. Застосування інформаційних технологій у правоохоронній діяльності. // *Львівський державний університет внутрішніх справ*. – 2018. – с. 81–85.
10. Криминальный психолингвистический профайлинг: [Електронний ресурс]. *Режим доступу*: <http://www.ling-expert.ru/conference/langlaw6/arpentjeva.html>

11. Кримінальний аналіз у діяльності поліції : [Електронний ресурс]. *Режим доступу* : <https://www.slideshare.net/NationalPolice/ss-75925350>
12. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13.04.2012 № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9- 10, № 11-12, № 13, ст.88. (із поточними змінами). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
13. Кримінологія: Підручник // За заг. ред. Л. С. Сміяна, Ю. В. Нікітіна. Київ: Національна академія управління, 2010. 496 с.
14. Мерзликин И. Н. Значение профайлинга в современном мире. технология выявления неконгруэнтности. // *Научный вестник МГТУ ГА*. – 2015. – с. 114–116.
15. Мовчан А.В. Актуальні проблеми впровадження в органах національної поліції України моделі поліцейської діяльності, керованої аналітикою. // *Соціально-правова студія*. – 2018. – с. с. 17–22
16. Нестерова І.А., Мацола М.І. Кримінологічне профілювання як один із сучасних напрямів запобігання злочинності. // *Порівняльно-аналітичне право*. – 2019. – с. 182–185.
17. Охотники за умами. ФБР против серийных убийц : [Електронний ресурс]. *Режим доступу* : <https://www.e-reading.life/book.php?book=1032008>
18. Руль Ю. В., Мартинова Т. О. Психологія профайлінгу // *Навчальний посібник* . – 2018. – С. 6-7.
19. Українська асоціація не інструментальної детекції брехні: [Електронний ресурс]. Режим *доступу* : <http://uandl.org>
20. Цигикал П. Кримінальний аналіз як елемент системи інформаційного забезпечення оперативно-розшукової діяльності. // *Національна академія Державної прикордонної служби України серія: військові та технічні науки*. – 2016. – с.234–240.
21. Flourish Itulua-Abumere. Criminal Profiling. // *How effective is criminal profiling?* Roehampton University, London, 2012. 10 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

ВИДИ ПРОФАЙЛІНГУ

Кримінальний профайлінг	підготовка психологічного портрета (опису базових рис характеру, типу особистості, можливих психічних відхилень) людини, підозрюваної у скоєнні серії злочинів
Профайлінг у сфері інформаційної безпеки	аналіз кадрових ризиків та загроз виходу комерційно важливої інформації за периметр компанії, а також вивчення лояльності співробітників компанії до встановленого режиму політики інформаційної безпеки
Антитерористичний профайлінг	запобігання терористичних загроз, захоплення заручників, особливо в місцях масового скупчення людей
Авіаційний профайлінг	виявлення потенційно небезпечних пасажирів і виключення потрапляння на борт заборонених до перевезення речовин
Науково-дослідний профайлінг	науково-теоретичне обґрунтування дослідження і застосування технологій зчитування емоцій і дистанційної детекції брехні
Типологічний профайлінг	створення практичних психотипологій, необхідних для

	швидкого визначення типажу людини і його основних особистісних якостей з метою побудови найбільш ймовірної поведінкової моделі дій особи у конкретних ситуаціях
Психотехнологічний профайлінг	застосування методи НЛП (нейролінгвістичного програмування) для розуміння основних нераціональних переконань людини, її індивідуальних особливостей в професійному, сімейному та соціальному житті, а також маніпулювання ними
Транспортний профайлінг	забезпечення безпеки об'єктів транспортної інфраструктури, профілактика протиправних діянь пасажирів і обслуговуючого персоналу поїздів, автобусів, а також в зонах вокзалів, перонів, стоянок автотранспорту
Готельний профайлінг	дослідження особливостей міжкультурної та міжетнічної комунікації і сприйняття, а також особливостей суб'єктивного сприйняття сервісу і гостинності різними народами і культурами
Бізнес-профайлінг	застосування профайлінгу в повсякденних бізнес-комунікаціях і переговорах для задач оперативної

	психодіагностики партнера по переговорах і більш швидкого і якісного пошуку спільного інтересу і бізнес-переваг, визначення ширості декларованих намірів партнерів
Кадровий профайлінг	забезпечення підбору та роботи з персоналом HR-менеджерами за рахунок первинної оцінки кандидатів, визначення індивідуальних та професійних особливостей співробітників для більш повноцінної їх реалізації в рамках HR-стратегії компанії
Банківський профайлінг	технології банківської оцінки ризиків (зокрема, неповернення кредитних коштів при подачі заявки або після співбесіди з можливим позичальником)
Страховий профайлінг	виявлення шахраїв і викриваття схем, спрямованих на отримання незаконної вигоди на момент звернення в страхову компанію або при настанні страхового випадку

Додаток 2

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОФАЙЛІНГУ

АНОТАЦІЯ

Сучасний світ неможливо уявити без заходів забезпечення безпеки та вжиття заходів протидії небезпечним ситуаціям, адже на ряду з глобалізацією суспільства існує безліч загроз, в тому числі транснаціональних та міжнародних. Криміногенні загрози є одним із факторів ризику настання небезпеки, які включають в себе злочинність як явище та вчинення самих злочинів, що в свою чергу потребує впровадження дієвих методів боротьби з ними.

На даному етапі розвитку суспільства застосування методів, які дозволяють аналізувати та систематизувати наявні знання науки, є досить поширеною практикою. Криміналістика не є виключенням, адже наукові знання, положення та розробки мають з користю використовуватись в практиці. Саме цьому має сприяти введення методу профайлінгу.

Профайлінг (англ. «profile» - профіль) - це поняття, що означає сукупність психологічних методів і методик оцінки та прогнозування поведінки людини на основі аналізу найбільш інформативних індивідуальних ознак, характеристик зовнішності, вербальної та невербальної поведінки.

Спершу профайлінг активно застосовувався спецслужбами провідних країн світу для розкриття серійних злочинів насильницького характеру, попередження терористичних актів на авіатранспорті, виявлення причетності тієї чи іншої особи до терористичних, шахрайських і інших злочинних діянь.

На сьогодні сфери застосування технологій профайлінгу вийшли далеко за межі діяльності національних спецслужб. Профайлінг є ефективним інструментом оцінки достовірності інформації при кадрових перевірках, службових розслідуваннях, різних заходах в рамках кримінального та цивільного судочинства. Перспективними вважаються такі області застосування профайлінгу, як забезпечення безпеки підприємств і окремих заходів, супровід банківської, страхової, аудиторської, договірної діяльності, політичний консалтинг, що відповідно призводить до виділення цілої класифікації видів профайлінгу.

Актуальність теми полягає в тому, що профайлінг як метод оцінки та прогнозування поведінки людини на основі аналізу найбільш інформативних ознак, в тому числі й характеристик зовнішності і поведінки, є досить поширеним у світі на сьогодні. Адже за допомогою нього можливо відшукати особу, яка скоїла злочин, на основі так званого «психопасторту», що дозволяє скоротити список підозрюваних осіб, які наявні на момент розслідування злочину, та безпосередньо попередити скоєння нових злочинів цією або іншими особами. Так само це стосується виявлення ризиків, загроз на окремому підприємстві, транспорті, в місцях великого скупчення людей або в інших закладах та установах, що в свою чергу робить даний метод важливим з точки зору забезпечення безпеки.

Методологічними основами профайлінгу є дослідження Г. Гросу, Д. Брассела, Д. Дугласа, П. Екмана, В. Фризена, К. Шерера, М. Цукермана, Б. Де Пауло, В. А. Лабунської, О. Фрайя та інших.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що складаються у процесі боротьби зі злочинністю.

Предметом дослідження є застосування методу профайлінгу у практиці боротьби зі злочинністю.

Метою даного дослідження є вивчення методу профайлінгу, визначення його значення та завдань в системі інформаційного забезпечення.

Завданням даного дослідження є розкрити, проаналізувати та дослідити історичний розвиток, завдання, значення методу профайлінгу, а також з'ясувати сучасний стан впровадження профайлінгу в Україні.

Методи дослідження. В процесі роботи використовувались такі методи наукового дослідження, як: порівняльно-правовий, формально-догматичний, системно-структурний, аналізу і синтезу та інші.

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.